

Ammattikorkeakoulut Yrkeshögskolorna

Ammattikorkeakouluissa ihmisoikeuskasvatusta ei pääsääntöisesti ole sisällytetty opetussuunnitelmiin. Kaikille opiskelijoille suunnattua, ihmisoikeusaiheista perusopetusta järjestetään vain vähän. Oppilaitokset tukeutuvat ihmisoikeuskasvatuksessa yksittäisiin aktiivisiin opettajiin ja kansalaisjärjestöihin. Ihmisoikeuskasvatuksen nähdään toistaiseksi kuuluvan lähinnä tiettyjen koulutusalojen, kuten sosiaali-, hoito- ja terveystieteiden alaan.

Människorättsfostran ingår i regel inte i yrkeshögskolornas läroplaner. Sådana grundstudier för alla studerande som belyser frågor om mänskliga rättigheter anordnas endast i liten utsträckning. Läroanstalterna stöder sig i sin människorättsfostran på enskilda aktiva lärare och på frivilligorganisationer. Tills vidare anser de flesta att människorättsfostran närmast går att relatera till sakkunskap inom vissa specifika utbildningsområden, till exempel social-, vård- och hälsosektorn.

SUOMESSA TOIMII 25 ammattikorkeakoulua (AMK) 60 paikkakunnalla. Suomalaiset ammattikorkeakoulut ovat monialaisia ja alueellisia korkeakouluja, joissa järjestetään ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa opetusta, ammatillisia erikoistumisopintoja ja muuta aikuiskoulutusta, avointa ammattikorkeakouluopetusta ja ammatillista opettajakorkeakoulutusta.

Opintoja järjestetään kahdeksalla koulutus- alalla, jotka ovat humanistinen ja kasvatusala, kulttuuriala, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, tekniikan ja liikenteen ala, luonnonvara- ja ympäristöala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousala.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat. Ammattikorkeakoulut päättävät itse koulutuksen sisällöstä ja opetussuunnitelmasta. Ammattikorkeakoulujen toimintaa säätelee ammattikorke-

I FINLAND FINNS det 25 yrkeshögskolor (YH) på 60 orter. De finländska yrkeshögskolorna är mångsektoriella och regionala högskolor som ordnar utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen och högre yrkeshögskoleexamen, yrkesinriktade specialiseringsstudier och annan vuxenutbildning, öppen yrkeshögskoleundervisning och yrkespedagogisk lärarutbildning.

Studier anordnas inom åtta utbildningsområden: det humanistiska och pedagogiska området, kultur, det samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa området, det naturvetenskapliga området, teknik och kommunikation, naturbruk och miljöområdet, social-, hälso- och idrottsområdet samt turism-, kosthålls- och ekonomibranschen.

Undervisnings- och kulturministeriet fastställer yrkeshögskolornas utbildningsprogram. Yrkeshögskolorna beslutar själva om utbildningens innehåll och läroplanen. Yrkeshögskolornas verksamhet regleras i yrkeshögskole-

koululaki (351/2003) ja sitä ohjaavat asetukset. Ammatillista opettajankoulutusta määrittää oma lakinsa (356/2003). Viime vuosina on uudistettu ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja hallintoa koskevaa lainsäädäntöä. Uusi laki astui voimaan 1.1.2014.

Selvityksen tulokset

Ammattikorkeakoulujen ihmisoikeuskasvatukseen ja -koulutuksen toteutumisen selvittämiseksi käytettiin lähteenä asiakirjoja, haastatteluja sekä kaikille ammattikorkeakouluille sähköisesti lähetettyyn kyselyyn saatuja vastauksia. Kyselyyn vastasi 13 ammattikorkeakoulua. Vastaajiksi valikoitui pääasiassa oppilaitosten hallinnollista ja pedagogista sisältöä suunnittelevia johtajia ja niitä opettajia, jotka ovat olleet aktiivisia ihmisoikeuksien ja ihmisoikeuskasvatuksen edistämisessä.

Selvitystyön pohjalta voidaan todeta, ettei ihmisoikeuskasvatusta pääsääntöisesti ole sisällytetty ammattikorkeakoulujen opetus-suunnitelmiin. Kaikille opiskelijoille suunnattua perusopetusta järjestetään vähän. Ammattikorkeakouluille yhteisiä oppimateriaaleja ei ole käytössä, eikä ihmisoikeuskasvatusta tarjota systemaattisesti verkko-opintoina. Ihmisoikeuskasvatuksen nähdään kuuluvan lähinnä tiettyjen koulutusalojen, kuten sosiaali-, hoito- ja terveystieteiden alaan asiantuntemukseen.

Oppilaitokset tukeutuvat ihmisoikeuskasvatuksessa yksittäisiin aktiivisiin opettajiin ja kansalaisjärjestöyhteistyöhön. Tämä saattaa selittää myös sitä, miksi monet vastaajat ilmoittivat opettajien täydennyskoulutuksen olevan nykyisellään riittävää.

Ammattikorkeakoulujen yhteistyön kautta on alueellisesti ja valtakunnallisesti pystytty edistämään strategisesti erityisesti yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden tavoitteita. Näiden tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi on kuitenkin vielä puutteellista. Oppilaitoksiin on vakiintunut, vaikkakin vaihtelevasti, perus- ja ihmisoikeuksia edistäviä eettisiä toimintakäytäntöjä sekä oppilaitoskohtaisia ohjeistuksia.

gen (351/2003) och styrs genom förordningar. Den yrkespedagogiska lärutbildningen regleras i en särskild lag (356/2003). Lagstiftningen om yrkeshögskolornas finansiering och administration har reviderats på senare år. En lagändring som gäller finansieringen trädde i kraft 1.1.2014.

Kartläggningens resultat

För att klarlägga hur människorättsfostran och människorättsutbildningen vid yrkeshögskolorna har genomförts användes dokument, intervjuer och svaren på en elektronisk enkät som hade sänts till alla yrkeshögskolor. Enkäten besvarades av 13 yrkeshögskolor. Respondenterna var framför allt chefer som planerar läroanstalternas förvaltningsanknutna och pedagogiska innehåll samt lärare som aktivt har fokuserat på de mänskliga rättigheterna och människorättsfostran.

Utifrån kartläggningen kan det konstateras att människorättsfostran i regel inte ingår i yrkeshögskolornas läroplaner. Grundstudier som omfattar alla studerande anordnas endast i liten utsträckning. Yrkeshögskolorna använder inte gemensamma läromedel. Människorättsfostran erbjuds inte heller systematiskt i form av nätstudier. Det flesta anser att människorättsfostran närmast går att relatera till sakkunskap inom vissa specifika utbildningsområden, t.ex. social-, vård- och hälsobranschen.

Läroanstalterna stöder sig i sin människorättsfostran på enskilda aktiva lärare och på samarbete med frivilligorganisationer. Eventuellt är det här förklaringen till att många respondenter uppgav att fortbildningen för lärare för närvarande är tillräcklig.

Med hjälp av samarbete mellan yrkeshögskolorna har det regionalt och på landsnivå varit möjligt att strategiskt främja i synnerhet jämlikhets- och tillgänglighetsmål. Uppföljningen och utvärderingen av målen är dock ännu bristfällig.

Vid läroanstalterna har det – om än i varierande utsträckning – etablerats dels etisk

Monipuolisimmin ja integroiduimmin ihmisoikeuskasvatus toteutuu sosiaali- ja terveystieteiden opinnoissa ja vaihtelevasti humanistisen, kasvatustieteiden ja kulttuurialan opinnoissa. Moni oppilaitos toteuttaa ihmisoikeuskasvatusta läpäisyperiaatteella. Ihmisoikeuskasvatuksen periaatteiden noudattaminen toteutuu erityisesti kansainvälisyyttä, globaalia vastuuta ja maahanmuuttajien opintoja edistävien hankkeiden sekä opettaja- ja opiskelijavaihdon yhteydessä.

praxis, dels läroanstaltsspecifika anvisningar som främjar de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Människorättsfostran genomförs allsidigt och mest integrerat i studierna på social- och hälsovårdsområdet. I varierande grad ingår människofostran i studierna på det humanistiska och pedagogiska området samt kulturområdet. Många läroanstalter genomför människorättsfostran i enlighet med genomströmningsprincipen. Man anser att principerna för människorättsfostran förverkligas särskilt i samband med projekt som främjar internationalism, globalt ansvar och studier för invandrare samt i samband med lärar- och studerandeutbyte.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

1. Ihmisoikeuskasvatus on integroitava johdonmukaisesti opetussuunnitelmiin

Läpäisyperiaatteella toteutettu ihmisoikeuskasvatus jää sattumanvaraiseksi ja opettajakohtaiseksi. Siksi ihmisoikeuskasvatus on integroitava järjestelmällisesti opintosuunnitelmiin. Ammattiin valmentavilla opintojaksoilla ja -kokonaisuuksissa ihmisoikeuskasvatus on sisällytettävä yhteisiin perusopintoihin. Nämä toimenpiteet takaavat sen, että ammattikorkeakoulujen ihmisoikeuskasvatus on sisällöllisesti kattavaa ja kokonaisvaltaista sekä alueellisesti ja valtakunnallisesti yhtenäistä.

2. Yhtenäistä oppimateriaalia ja monipuolisia opetusmenetelmiä on kehitettävä

Opetussuunnitelmiin tulee lisätä opintoja, jotka avaavat konkreettisesti kansainvälisten ihmisoikeussopimusten

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

1. Människorättsfostran bör konsekvent integreras i läroplanerna

Människorättsfostran som genomförs enligt genomströmningsprincipen är slumpmässig och beroende av lärarens insatser. Därför gäller det att systematiskt integrera människorättsfostran i läroplanerna. Människorättsfostran bör tas upp i de gemensamma grundstudierna i de yrkesförberedande studieperioderna och studiehelheterna. Det här garanterar att yrkeshögskolornas människorättsfostran är heltäckande och helhetsinriktad till sitt innehåll. Samtidigt blir den enhetlig både regionalt och nationellt sett.

2. Enhetliga läromedel och mångsidiga undervisningsmetoder bör utvecklas

Läroplanerna bör kompletteras med studier som på ett konkret sätt belyser kopplingarna mellan de internationella människorättskonventionerna,

yhteyksiä kansalliseen lainsäädäntöön ja politiikkaohjelmiin, työelämään sekä oppilaitoksen strategiaan ja toimintakulttuuriin. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset tulee nähdä pedagogisina työkaluina. Opetukseen on lisättävä ihmisoikeuksia toiminnallistavien menetelmin lähestyviä ja opiskelijoita osallistavia harjoituksia. Valtioiden välisten kansainvälisten järjestöjen (kuten YK ja Euroopan neuvosto) ihmisoikeuskasvatusmateriaaleja sekä kansainvälisten ja kansallisten järjestöjen opetustyökaluja on hyödynnettävä. Nykyiset oppimateriaalit on arvioitava perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta.

3. Opiskelijat on huomioitava ihmisoikeuskasvatuksen voimavarana

Ammattikorkeakoulujen opiskelijat ovat ihmisoikeuskasvatuksen ja perus- ja ihmisoikeuksien oppilaitoskohtaisen toteutumisen vahvin voimavara. Opiskelijoiden omat kokemukset on huomioitava osana opiskelua ja opiskelijoiden osallistumista on vahvistettava. Oppilaitosten tulee motivoida opiskelijoita sisäistämään ihmisoikeudet osaksi arkipäiväistä elämäänsä ja opiskeluaan. Näin ihmisoikeuksien vaalimisesta tulee kiinteä osa ammattiin harjaantumista ja ammatti-identiteettiä. Työelämään liittyviin ihmisoikeuksia käsitteleviin ja ihmisoikeuskasvatusta kehittäviin opinnäytetöihin tulee panostaa.

4. Ihmisoikeuksia edistävästä hankkeista on koottava yhtenäinen ja avoin tietopankki

Tietopankin perustaminen edesauttaa niin perus- kuin täydennyskoulutuksen

den nationella lagstiftningen, de nationella program som styr barn- och ungdomsarbetet, arbetslivet samt läroanstaltens strategi och verksamhetskultur. De internationella människorättskonventionerna bör ses som pedagogiska verktyg. Övningar som greppar de mänskliga rättigheterna på ett mera praktiskt plan och som engagerar de studerande behövs i undervisningen. Sådant material om människorättsfostran som mellanstatliga organisationer (bl.a. Förenta nationerna och Europarådet) har utarbetat och undervisningsverktyg som internationella och nationella organisationer har tagit fram bör utnyttjas. De nuvarande läromedlen bör utvärderas med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

3. De studerande bör beaktas som en resurs

De studerande vid respektive yrkeshögskola är den främsta resursen när det gäller att genomföra människorättsfostran och förverkliga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Deras erfarenheter bör beaktas som ett inslag i studierna, och satsningar på deras engagemang behövs. Läroanstalterna bör motivera de studerande att tillägna sig de mänskliga rättigheterna i vardagslivet och studierna. Att värna om de mänskliga rättigheterna blir då dels ett fast inslag i träningen inför yrket, dels en del av yrkesidentiteten. Satsningar på arbetslivsrelaterade lärdomsprov som behandlar de mänskliga rättigheterna och utvecklar människorättsfostran behövs.

johdonmukaista kehittämistä. Tietopankkiin tulee koota työelämälähtöisten hankkeiden hyviä käytäntöjä. Tietojen tulee olla saatavilla kaikilla virallisilla kielillä ja Suomessa asuvien päävähemmistöjen kielillä. Hyvistä käytännöistä ja malleista on tiedotettava myös englanniksi osana kansainvälistä yhteistyötä.

5. Ihmisoikeusperiaatteiden edistämisen ja arvioimisen tulee olla osallistavaa ja säännömukaista.

Ammattikorkeakoulujen, joissa jo on yhdenvertaisuusstrategia tai -ohjelma, on yhteistyössä kehitettävä ja luotava yhteismitallisia seurannan työkaluja toimeenpanon arvioimiseksi. Erityisen tärkeää on seurata välitöntä ja välillistä syrjintää ja häirintää sekä positiivista erityiskohtelua ja esteettömyyttä koskevia toimenpiteitä ja ratkaisuja. Oppilaitoksen vuosiraportoinnin yhteydessä on arvioitava ihmisoikeuskasvatuksen ja sen periaatteiden toteutuminen.

6. Kansainväliseen yhteistyöhön ja verkko-opintoihin on panostettava

Kansainvälistä opiskelija- ja opettajavaihtoa tulee jatkaa. On myös selvitettävä, miten oppilaitokset hyödyntävät jatkossa eurooppalaisten ammattikorkeakoulujen ihmisoikeusopintoja opeuksessaan. Nykyisiä verkko-opintoja on arvioitava ja kehitettävä yhteistyössä kansallisten ja ulkomaisten ammattikorkeakoulujen kanssa.

7. Ihmisoikeuskasvatuksen kehittämiseksi on perustettava monialainen yhteistyöverkosto

Ammattikorkeakoulujen ihmisoikeuskasvatuksen systemaattiseksi ja

4. Projektien avulla edistetään ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämistä ja arvioimista. Projektien tulokset tulee dokumentoida ja jakaa.

Inrättandet av en databank främjar en konsekvent utveckling av såväl grundutbildningen som fortbildningen. Bästa praxis som hänför sig till arbetslivsorienterade projekt bör samlas i databanken. Uppgifterna bör vara tillgängliga på alla de officiella språken i Finland och på de språk som de största språkminoriteterna talar. Informationen om bästa praxis och goda modeller bör spridas också på engelska som ett led i det internationella samarbetet.

5. Människorättsprinciperna bör främjas och utvärderas på ett aktiverande och regelmässigt sätt

Yrkeshögskolor som redan har en likabehandlingsstrategi eller ett likabehandlingsprogram bör i samarbete utveckla och skapa jämförbara uppföljningsverktyg för att utvärdera genomförandet. Särskilt viktigt är att ge akt på diskriminering och trakasserier av direkt och indirekt slag och att vidta åtgärder och utarbeta lösningar som gäller positiv särbehandling och tillgänglighet. I samband med läroanstaltens årsrapportering bör utfallet i fråga om människorättsfostran och principerna för den utvärderas.

6. Satsningar på internationellt samarbete och nätstudier behövs

Det internationella studerande- och lärarutbytet bör fortgå. Det gäller också att klarlägga hur läroanstalterna kommer att utnyttja de europeiska yrkeshögskolornas människorättsstudier i sin fortsatta undervisning. De nuva-

johdonmukaiseksi integroimiseksi opetussuunnitelmiin on perustettava pysyvä ja säännöllisesti kokoontuva yhteistyöverkosto. Siihen tulee kuulua ammattikorkeakoulun johtoa, henkilökuntaa ja opiskelijoita, sekä eri ministeriöiden, järjestökentän, ammattikorkeakoulun kehittämisryhmien ja työelämän edustajia. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee tukea verkoston perustamista. Ihmisoikeuskeskus ja keskeiset kansalaisjärjestöt voivat toimia verkoston ohjausryhmässä.

rante nätstudierna bör utvärderas och utvecklas i samarbete med nationella och utländska yrkeshögskolor.

7. Ett mångsektoriellt samarbetsnätverk bör inrättas för att utveckla människorättsfostran

För att människorättsfostran ska integreras systematiskt och konsekvent i yrkeshögskolornas läroplaner gäller det att inrätta ett permanentt samarbetsnätverk som sammanträder regelbundet. Företrädare för yrkeshögskolornas ledning, personal och studerande samt för olika ministerier, organisationsfältet, arbetslivet och grupper för utveckling av yrkeshögskolorna bör ingå i nätverket. Undervisnings- och kulturministeriets stöd behövs i sammanhanget. Människorättscentret och centrala frivilligorganisationer kan delta i styrgruppen för nätverket.

